

İndirilme Tarihi

12.02.2026 17:58:52

ÇTL-304 - ORTA TÜRKÇE II (HAREZM-KIPÇAK TÜRKÇESİ) - Fen Edebiyat Fakültesi - Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Genel Bilgiler

Dersin Amacı

Dersin amacı, Harezmi ve Kıpçak Türkçelerinin temel özelliklerini kavratmak, bu tarihi yazı dillerinin daha önce kullanılan Türk yazı dillerinden farklı dil bilimsel özelliklerine dikkat çekmek, dönem Türkçesiyle kaleme alınmış yazılı kaynakları tanıtmak ve dönemin metinlerini yazma eserlerden okuyup anlamlandırma becerisi kazandırmaktır.

Dersin İçeriği

Ders kapsamında kuramsal bilgi, dilsel yetkinlik geliştirme ve uygulama olmak üzere temelde üç farklı düzeyde çalışma yürütülür.

Dersin Kitabı / Malzemesi / Önerilen Kaynaklar

Argunşah, M. Sağol Yüksekaya, G. ve Tabaklar, Ö. (2010). Karahanlıca-Harezmi-Kıpçakça Dersleri. İstanbul: Kesit Yay. Ata, A. (2002). Harezmi - Altın Ordu Türkçesi. İstanbul: Kitap Matbaası. Eckmann, J. (1986), "Memlük-Kıpçak Edebiyatı", (Çev. Günay Karaağaç), Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 85-99. Eckmann, J. (1996). Harezmi-Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar (Yay. Osman Fikri Sertkaya). Ankara: TDK. Hacıeminoğlu, N. (1997). Harezmi Türkçesi ve Grameri. İstanbul: İÜ EFY. İnan, A. (1953), "XIII-XV. Yüzyıllarda Mısır'da Oğuz-Türkmen ve Kıpçak Lehçeleri ve 'Halis Türkçe'", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 53-71. Kalsın, Ş. (2013). Harezmi Türkçesi Grameri -İsim-. Ankara: Gazi Kitapevi. Karamanlıoğlu, A. F. (1994). Kıpçak Türkçesi Grameri. Ankara: TDK. Öztöpcü, Kurtuluş (2007). Kısa Memlük Kıpçakçası Grameri [A Short Mamluk-Kipchak Grammar] Türk Dilleri Araştırmaları 17, pp.249-282. Toparlı, R. (1989). Kıpçak Türkçesi (2. Baskı). Erzurum: Şahsi Yayım. Toparlı, R. (1992). Harezmi Türkçesi. Erzurum: Atatürk Üni. EFY. Toparlı, R. (1993). Kıpçak Türkçesi Sözlüğü. Erzurum: Şahsi Yayım. Türk, Vahit ve Aslan Erol, Hülya (2011). XIV-XV. Yüzyıllar Türk Dili, 1. ve 2. Bölüm. Eskişehir: Anadolu Üni Yay. Ünlü, S. (2012). Harezmi Altınordu Türkçesi Sözlüğü. (Birinci Baskı). Konya: Eğitim Yay.

Planlanan Öğrenme Etkinlikleri ve Öğretme Yöntemleri

Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Tartışma Harita ve Görsel Materyal Kullanımı Zaman Şeridi Oluşturma Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz

Ders İçin Önerilen Diğer Hususlar

Çevrimiçi kaynakların etkili kullanımı önerilir. Akademik makale ve kitapların yanı sıra, dijital kütüphaneler ve eğitim platformları gibi çevrimiçi kaynakların etkili kullanımının öğrenme sürecini desteklemesi öngörülmüştür.

Dersi Veren Öğretim Elemanı Yardımcıları

Bulunmamaktadır.

Dersin Verilişi

Fiziksel ortamda yüz yüze eğitim.

Dersi Veren Öğretim Elemanları

Doç. Dr. Neşe Erenoğlu Arş. Gör. Dr. Erdi Erbeden

Program Çıktısı

- Dönem Türkçesi'nin genel özelliklerini bilir ve Türk lehçeleri içindeki yerini tasvir eder.
- Arap kökenli Türk (Harezmi-Kıpçak) alfabesindeki harfleri ve yardımcı sesleri tanıır, harf-ses eşleştirmelerini yapar, harflerin çeviri yazı karşılıklarını işaretler.
- Dönem Türkçesinin dil bilimsel özelliklerini ve yazım kurallarını bilir.
- Dönem Türkçesiyle kaleme alınmış eserleri ve müelliflerini tanıır.
- Dönem Türkçesiyle kaleme alınmış el yazma metinleri okur ve anlamlandırır.

Haftalık İçerikler

Hazırlık	Sıra	Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
	1	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi	Tanışma Giriş Dersin Amacı Yöntemi Kaynaklar Sınavlar	
	2	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Tartışma Harita ve Görsel Materyal Kullanımı Zaman Şeridi Oluşturma Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Sözlü Dil ve Yazı Dili Kavramları Türkçenin Tarihî Yazı Dilleri ve Orta Türkçe Dönemi Kuzey-Doğu Türkçesini Hazırlayan Tarihî Zemin ve Harezmişahlar Harezmi Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 1	Metin Okuma Çalışmaları (Nehcü'l-Ferâdis) 1
	3	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Harezmi Türkçesinin Dil Özellikleri Harezmi Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 2	Metin Okuma Çalışmaları (Nehcü'l-Ferâdis) 2
	4	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Harezmi Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 3	Metin Okuma Çalışmaları (Nehcü'l-Ferâdis) 3

Hazırlık					
Sıra	Bilgileri	Laboratuvar	Öğretim Metodları	Teorik	Uygulama
5	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Harezmi Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 4	Metin Okuma Çalışmaları (Nehcü'l-Ferâdis) 4
6	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Harezmi Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 5	Metin Okuma Çalışmaları (Nehcü'l-Ferâdis) 5
7	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Harezmi Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 6	Metin Okuma Çalışmaları (Nehcü'l-Ferâdis) 6
8	.				Ara Sınav
9	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Tartışma Harita ve Görsel Materyal Kullanımı Zaman Şeridi Oluşturma Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Türkçenin Tarihî Yazı Dilleri ve Orta Türkçe Dönemi Kuzey-Doğu Türkçesini Hazırlayan Tarihî Zemin ve Memlûkler-Kuman Kıpçakları Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 1	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 1
10	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Kıpçak Türkçesi Dil Özellikleri Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 2	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 2
11	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Ermeni Kıpçakçası Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 3	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 3
12	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 4	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 4
13	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 5	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 5
14	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 6	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 6
15	.		Anlatım (Düz Anlatım) Yöntemi Soru-Cevap Gösterme/ Uygulama Alıştırma/ Egzersiz	Kıpçak Türkçesi Dönemi Yazılmış Eserler 7	Metin Okuma Çalışmaları (Gülistân Tercümesi) 7

Aktiviteler	Sayı	Süresi (saat)
Vize	1	1,00
Final	1	1,00
Derse Katılım	14	2,00
Uygulama / Pratik	14	1,00
Ara Sınav Hazırlık	2	2,00
Final Sınavı Hazırlık	2	2,00
Ders Öncesi Bireysel Çalışma	5	2,00
Ders Sonrası Bireysel Çalışma	10	2,00

Değerlendirme

Aktiviteler	Ağırlığı (%)
Vize	40,00
Final	60,00

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü / ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI X Öğrenme Çıktısı İlişkisi

	P.Ç. 1	P.Ç. 2	P.Ç. 3	P.Ç. 4	P.Ç. 5	P.Ç. 6	P.Ç. 7	P.Ç. 8	P.Ç. 9	P.Ç. 10	P.Ç. 11	P.Ç. 12	P.Ç. 13	P.Ç. 14	P.Ç. 15	P.Ç. 16	P.Ç. 17	P.Ç. 18	P.Ç. 19	P.Ç. 20	P.Ç. 21	P.Ç. 22
Ö.Ç. 1	5		5	5																		
Ö.Ç. 2	3	3	3			5																
Ö.Ç. 3	5			5																		
Ö.Ç. 4				5	5					5												
Ö.Ç. 5					5		5		5													

Tablo :

- P.Ç. 1 :** Türklük bilimi kavramını tanımlayabilir, özelliklerini ve tarihî gelişimini açıklayabilir.
- P.Ç. 2 :** Türk dünyası kavramının tarihî gelişimi ve coğrafi sınırlarını bilir, Türk dünyasını oluşturan toplulukların tarihleri, günümüzdeki durumları ve bunların sosyo-kültürel ilişkileri hakkında bilgi sahibi olur.
- P.Ç. 3 :** Dil kavramını her yönüyle bilir, dilin incelenme yöntem ve disiplinlerini (dil bilimi, dil bilgisi, filoloji) tanıy ve çağdaş dil bilimi verileriyle Türk dilini inceleyebilir.
- P.Ç. 4 :** Çağdaş Türk dünyasının, yönere göre güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı ve kuzeydoğu şeklinde sınıflandırılan lehçe gruplarını ve edebiyatlarını tanıy ve bu grupların dil ve edebiyat açısından ayırt edici özelliklerini bilir.
- P.Ç. 5 :** Türk dili tarihini, ilk yazılı belgelerden çağdaş Türk lehçelerinin ortaya çıkışına ve günümüzdeki durumuna kadar olan dönemlerini kronolojik olarak ve eserleriyle birlikte bilir.
- P.Ç. 6 :** Tarihî Türk lehçelerinde farklı alfabelerle (Köktürk, Uygur, Arap vd.) yazılmış metinleri okuyabilir, açıklayabilir ve dil yönünden inceleyebilir.
- P.Ç. 7 :** Çağdaş Türk lehçelerinde farklı alfabelerle (Latin, Kiril, Arap vd.) yazılmış metinleri okuyabilir, açıklayabilir ve dil yönünden inceleyebilir.
- P.Ç. 8 :** Çağdaş Türk lehçelerinin ağızları hakkında bilgi sahibi olur, bu ağızlardan derlenen veya bu ağızlarla yazılan metinleri okuyabilir, açıklayabilir ve dil yönünden inceleyebilir.
- P.Ç. 9 :** Çağdaş Türk lehçeleri arasında aktarma yapabilir.
- P.Ç. 10 :** Çağdaş Türk lehçeleri ve edebiyatlarının tarihî dönemlerine ait eserleri ve yazarları bilir, bu metinleri inceler, yorumlar ve karşılaştırarak tartışabilir.
- P.Ç. 11 :** Çağdaş Türk edebiyatlarına ait eserleri ve yazarları bilir, bu metinleri inceler, yorumlar ve karşılaştırarak tartışabilir.

- P.Ç. 12 :** Türk boylarının sahip olduğu kültürel değerler ve halk edebiyatı ürünleri ile ilgili konularda gerekli bilgi, birikim ve duyarlılığa sahip olur.
- P.Ç. 13 :** Alanıyla ilgili gelişmeleri izler, problemleri tespit eder, bu problemlerin çözümüne yönelik gerekli verileri toplar, bu verilere göre sonuçları yorumlar ve gerektiğinde yaptığı çalışmalarını ilgili kişi, kurum ve kuruluşlarla paylaşarak meslekî konulara katkıda bulunur.
- P.Ç. 14 :** Alanıyla ilgili edindiği kuramsal ve uygulamalı bilgileri yaşam boyunca; eğitim-öğretim, araştırma ve topluma hizmet alanlarında kullanır, çözümler ve uygular.
- P.Ç. 15 :** İlgili alanında veya toplumun diğer kesimleriyle sözlü ve yazılı iletişim olanaklarını kullanarak profesyonel düzeyde iletişim kurabilir ve böylece sahip olduğu bilimsel bilgiyi açık ve yetkin biçimde aktarabilir.
- P.Ç. 16 :** Disiplinler arası takım çalışması yapar.
- P.Ç. 17 :** Sahada derleme, gözlem ve anket çalışmaları yapar.
- P.Ç. 18 :** Beşeri bilimler alanında sosyal, kültürel hakların evrenselliğini destekler, sosyal adalet bilinci kazanır, tarihî ve kültürel mirasa sahip çıkar.
- P.Ç. 19 :** Kalite yönetim ve süreçlerine uygun davranır ve katılır.
- P.Ç. 20 :** Sanat ve spor konularına ilişkin bireysel yeteneklerini geliştirir.
- P.Ç. 21 :** Bilgisayar yazılımlarını ve iletişim teknolojilerini alanının gerektirdiği düzeyde kullanır.
- P.Ç. 22 :** Bir veya birden fazla yabancı dil kullanarak alana ait konularda meslektaşlarıyla iletişim kurabilir.
- Ö.Ç. 1 :** Dönem Türkçesi'nin genel özelliklerini bilir ve Türk lehçeleri içindeki yerini tasvir eder.
- Ö.Ç. 2 :** Arap kökenli Türk (Harezmi-Kıpçak) alfabesindeki harfleri ve yardımcı sesleri tanıır, harf-ses eşleştirmelerini yapar, harflerin çeviri yazı karşılıklarını işaretler.
- Ö.Ç. 3 :** Dönem Türkçesinin dil bilimsel özelliklerini ve yazım kurallarını bilir.
- Ö.Ç. 4 :** Dönem Türkçesiyle kaleme alınmış eserleri ve müelliflerini tanıır.
- Ö.Ç. 5 :** Dönem Türkçesiyle kaleme alınmış el yazma metinleri okur ve anlamlandırır.